

همایش منبع‌شناسی و تاریخ‌نگاری آسیا و آفریقا در دانشگاه دولتی سنت پترزبورگ (روسیه)

دانشگاه دولتی سنت پترزبورگ در سال ۱۷۲۴ به فرمان پتر کبیر، تزار روسیه، تأسیس شد. در سال ۱۸۱۹، بخش زبان و ادبیات فارسی، در کنار بخش زبان عربی، در دانشکده خاورشناسی این دانشگاه شروع به کار کرد و فرانسوا شارموآ^۱ و میرزا جعفر توپچی باشف^۲ نخستین استادان زبان فارسی در این گروه بودند. این گروه در قرن‌های اخیر یکی از موفق‌ترین مراکز ایران‌شناسی در جهان بوده و پژوهشگران بسیاری را در زمینه‌های مرتبط با تاریخ، ادبیات، فرهنگ و هنر ایران پرورش داده است. از استادان صاحب‌نام این بخش در اوایل دوران فعالیت آن، می‌توان آلکساندر کاظم‌بیک^۳ (تاریخ ادبیات فارسی)، برنارد دُرن^۴ (زبان پشتو) و کاپتان کاسوویچ^۵ (زبان‌های اوستایی و فارسی باستان) را نام برد. این بخش، از سال ۱۹۱۶، به کوشش کاژل زالمان^۶ و والتین ژوکوفسکی^۷، به عنوان کرسی مستقل، با عنوان جدید ایران‌شناسی (زبان‌شناسی ایرانی) به فعالیتش ادامه داد. از آن زمان تاکنون، به ترتیب آدولف فریمان^۸، آلکساندر

1) François Bernard Charmoy

3) Александр Казем-Бек

5) Каэтан Андреевич Коссович

7) Валентин Алексеевич Жуковский

8) Adolf Freimann

2) Мирза ДжаФар Топчибашев

4) Bernard Dorn

6) Carl Hermann Salemann

بالدیرف^۹، میخاییل باگالیوئف^{۱۰}، و ایوان استیبلین - کامنسکی^{۱۱} ریاست این گروه را به عهده داشتند و، در حال حاضر، میخاییل پلویین^{۱۲} مدیر این گروه است. از جمله استادان این گروه در آن دوره می‌توان به یوسیف اربلی^{۱۳}، یوگنی برتلس^{۱۴}، آلكساندر روماسکویچ^{۱۵}، واسیلی آبایف^{۱۶}، ایوان زاروین^{۱۷}، یوسیف اُرانسکی^{۱۸}، عبدالرحمان طاهر جائف^{۱۹}، سرگی ساکالف^{۲۰}، و آنا روزنفلد^{۲۱} یاد کرد. ایران‌شناسان دیگری در گروه‌های دیگر این دانشکده مانند گروه‌های مطالعات آسیای میانه و قفقاز، تاریخ خاورمیانه، و تاریخ شرق باستان فعالیت کرده‌اند. از جمله واسیلی بارتولد^{۲۲}، ایلیا برزین^{۲۳}، ویکتور روزن^{۲۴}، نینا پیگولوشکایا^{۲۵}، ایلیا پتروشفسکی^{۲۶}، و ایگور دیاکونوف^{۲۷}. در حال حاضر، میخاییل پلویین، ایوان استیبلین - کامنسکی، الگا چوناگوا^{۲۸}، ولادیمیر درزُدَف^{۲۹}، یلنا ایوانوا^{۳۰}، یکاترینا پیسچورنیگوا^{۳۱}، و دیمتری شچور^{۳۲} از جمله ایران‌شناسان فعال در گروه ایران‌شناسی این دانشگاه‌اند. از ایران‌شناسانی که

-
- 9) Александр Николаевич Болдырев
  - 10) Михаил Николаевич Боголюбов
  - 11) Иван Михайлович Стеблин-Каменский
  - 12) Михаил Сергеевич Пелевин
  - 13) Иосиф Абгарович Орбели
  - 14) Евгени Эдуардович Бертельс
  - 15) Александр Александрович Ромаскевич
  - 16) Василий Иванович Абаев
  - 17) Иван Иванович Зарубин
  - 18) Иосиф Михайлович Оранский
  - 19) Абдурахман Тагирович Тагирджанов
  - 20) Сергей В. Соколов
  - 21) Анна Зиновьевна Розенфельд
  - 22) Василий Владимирович Бартольд
  - 23) Илья Николаевич Березин
  - 24) Виктор Романович Розен
  - 25) Нина Викторовна Пигулевская
  - 26) Илья Павлович Петрушевский
  - 27) Игорь Михайлович Дьяконов
  - 28) Ольга Михайловна Чунакова
  - 29) Владимир Альбертович Дроздов
  - 30) Елена Константиновна Иванова
  - 31) Екатерина Петровна Писчурникова
  - 32) Дмитрий Дмитриевич Щур

در گروه‌های دیگر فعالیت می‌کنند ایگور بازیلنکو^{۳۳}، هنریکو خاراتیشویلی^{۳۴}، سرگی گریگوریف^{۳۵}، و آنتون آلکسیف^{۳۶} را می‌توان نام برد.

«بیست و ششمین کنفرانس بین‌المللی منبع‌شناسی و تاریخ‌نگاری آسیا و افریقا»^{۳۷} عنوان همایشی بود که در تاریخ ۲۰ تا ۲۲ آوریل ۲۰۱۱ در دانشکده خاورشناسی دانشگاه دولتی سنت پترزبورگ برگزار شد. این کنفرانس به صورت دوسالانه برگزار می‌گردد و امسال دبیر علمی آن الکساندر مائوئیف^{۳۸}، پژوهشگر گروه تاریخ خاورمیانه دانشکده خاورشناسی، بود. زبان‌های این کنفرانس روسی و انگلیسی بود و چکیده‌های مقالات آن در مجموعه‌ای به نام «مُدرن‌سازی و سنت‌ها»^{۳۹} به همین دو زبان منتشر شد. این همایش در ظهر روز چهارشنبه ۲۰ آوریل با سخنرانی چند تن از استادان و مهمانان در تالار بزرگ دانشگاه آغاز شد و از بعد از ظهر همان روز، در ساختمان دانشکده خاورشناسی، هم‌زمان در پانزده بخش کشورهای عربی، ایران و افغانستان، ترکیه، قفقاز، آسیای میانه، هند و جنوب شرق آسیا، چین، ژاپن، کره، مغولستان، تبت و بوداییسم، افریقا، خاور نزدیک باستان، زبان‌های آسیایی و افریقایی در گذشته و امروز، جایگاه ادبیات شرق در توسعه ادبیات جهان، و بخش پژوهشگران جوان ادامه یافت. جلسات پنج‌گانه بخش ایران و افغانستان به ریاست میخائیل پلوین، ناتالیا آلفیرووا^{۴۰}، نگار گزالووا^{۴۱}، فیروزه ملویل (عبدالله‌یوا)^{۴۲} و سرگی گریگوریف برگزار شد. سخنرانان اغلب از پژوهشگران روسیه و کشورهای آسیای میانه و قفقاز بودند. از ایران فقط این جانب در همایش شرکت داشت و درباره نگاره‌های ساسانی و اهمیت تاریخی آنها سخن راند.

33) Игорь Вадимович Базиленко

34) Генрико Сергеевна Харатишвили

35) Сергей Евгеньевич Григорьев

36) Антон Кириллович Алексеев

37) XXVI International Conference on Source Studies and Historiography of Asia and Africa

38) Александр Сергеевич Матвеев

39) *Modernization and Traditions*

40) Наталия В. Алферова

41) Нигар Р. Гезалова

42) Фируза И. Мелвилл (Абдуллаева)

در جلسات، ایران‌شناسانی از دانشگاه سنت‌پترزبورگ؛ دانشگاه علوم انسانی مسکو؛ دانشگاه دولتی مسکو، شعبه باکو؛ آکادمی علوم روسیه، سنت‌پترزبورگ؛ مؤسسه نسخ خطی آکادمی علوم آذربایجان، باکو؛ مؤسسه تاریخ آکادمی علوم آذربایجان باکو؛ مجله تاریخ نظامی، سنت‌پترزبورگ؛ دانشگاه کمبریج، بریتانیا؛ آکادمی علوم ازبکستان، تاشکند؛ آکادمی دولتی آلتا، بارنائول؛ دانشگاه دولتی لپیئتسک سخنرانی کردند. همچنین چند تن از ایران‌شناسان حاضر منجمه از دانشگاه سنت‌پترزبورگ؛ کتابخانه ملی روسیه، سنت‌پترزبورگ؛ مؤسسه باستان‌شناسی آکادمی علوم روسیه، سنت‌پترزبورگ، در بخش‌های دیگر سخنرانی داشتند.

احسان شواربی مقدم

دوره تابستانی آموزش زبان‌های ایرانی در دانشگاه هامبورگ

بخش مطالعات ایرانی دانشگاه هامبورگ، از ۱۵ آگوست تا ۲ سپتامبر ۲۰۱۱، دوره‌ای آموزشی با عنوان «زبان‌شناسی ایرانی» برگزار کرد. عناوین عمومی دروس این مدرسه تابستانی بدین قرار بود:

فارسی نو / متقدم / فارسی - یهودی متقدم؛ گویش‌شناسی ایرانی غربی؛ گونه‌شناسی و رویکردهای دیگر به زبان‌شناسی (مربوط به زبان فارسی و زبان‌های ایرانی دیگر)؛ اصطلاح‌شناسی / دستاورد فرهنگستان.

در این مدرسه تابستانی، همچنین مباحثی درباره مستندسازی زبان و گویش‌شناسی ایرانی غربی به دانشجویان ایرانی و آلمانی تدریس شده است. علاوه بر کلاس‌ها، سمیناری تخصصی با همراهی چهارده سخنرانی علمی برگزار شد. فهرست سخنرانان و عناوین سخنرانی‌ها بدین قرار بود: «جنبه‌هایی از تکیه و آهنگ در زبان فارسی» (محرم اسلامی)، «اندیشه‌هایی روش‌شناختی درباره زبان‌شناسی برخورد زبان‌ها» (جعفری

هینگ) ۴۳، «فعل مرکب در فارسی، کردی و گره‌ای» (غلامحسین کریمی دوستان)، «شجره خانواده‌های زبانی، گویش‌ها و مشکلات دیگر» (ا. گزن) ۴۴، «درباره مقوله‌های دستوری و مقوله‌بندی زبان شناختی» (تانیا کوتوا^{۴۵} و مهرداد نغزگوی کهن)، «سخنرانی درباره طرحی گویشی» (پروین محمود ویسی)، «نکاتی درباره دستور زبان فارسی گفتاری» (بهروز محمودی بختیاری)، «از واژه‌بست تا وند تصریفی: بررسی تحوّل تاریخی بعضی واژه‌بست‌های فارسی جدید» (مهرداد نغزگوی کهن)، «سخنرانی درباره دستاورد فرهنگستان» (لودویک پاؤل) ۴۶، «اوزان شعری در زبان‌های ایرانی میانه غربی و ادامه آنها در فارسی دری» (حسن رضائی باغبیدی)، «داستان اسکندر در منابع فارسی در قرون وسطا» (ژ. روبانویچ) ۴۷، «تیین پردازشی توالی کلمات در فارسی» (محمد راسخ مهند)، «هنر تفسیر: یادداشت‌هایی درباره زند و تفسیر تورات» (شائول شاکد) ۴۸ و «دو نوع وزن شعر در زبان فارسی» (امید طیب‌زاده).

تابستان آینده، دانشگاه تهران و، تابستان ۲۰۱۳، دانشگاه بوعلی همدان برگزارکننده این دوره آموزشی و سمینار خواهند بود.

سایه اقتصادی‌نیا

---

43) G. Haig

45) T. Kuteva

47) J. Rubanovich

44) A. Korn

46) L. Paul

48) Sh. Shaked